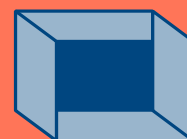

Jak se žilo v 50. letech 20. století

Co zažívaly děti v 50. letech 20. století?

Co budeme sledovat

Budeme zkoumat, co zažívaly děti v 50. letech 20. století. Poslechneme si projev určený dětem a na základě několika vzpomínek poznáme život dětí blíže.

Co je naším cílem

Zjistíme, jak se mělo změnit slavení Vánoc.

- Prozkoumáme, které události zažily v 50. letech 20. století a co to pro ně znamenalo v jejich každodenním životě.

Jméno a příjmení: .....

Co se může hodit

Československo v 50. letech 20. století

V 50. letech 20. století se v Československu život značně změnil. Veškeré dění řídila Komunistická strana Československa (KSČ) a velký vliv měli i poradci vyslaní ze SSSR. Obyvatelé byli kontrolováni Státní bezpečností. Soukromé provozovny a větší podniky

byly znárodněny, soukromé zemědělství bylo nahrazeno jednotnými zemědělskými družstvy. Došlo k měnové reformě. Přesto byl v zemi nedostatek zboží a několik let po 2. světové válce stále trval přidělový systém. Lidé, kteří byli pro KSČ nepohodlní, byli pronásledováni.

Než začneme

S polečenské změny se v 50. letech 20. století týkaly i dětí a působily na ně. Komunistická strana Československa se snažila změnit i průběh tradičních svátků. Další změny zasahovaly i do každodenního života dětí.

Zdroj: HistoryLab (2022)

Zdroj

1

HistoryLab: Vánoční změna?

Spolu s učitelem si poslechněte rozhlasový projev a společně vypracujte cvičení (slide 1–3) v HistoryLabu.

Závěrečná odpověď k HistoryLabovému cvičení Vánoční změna?

Změna vánoční tradice se nepodařila, protože:

Zdroj

2

Čtyři vzpomínky na dětství vycházející z divadelního textu hry *A modrý z nebe byste nechtěli?* souboru Třetí věk při MěK Louny

Pracujte ve čtyřech skupinách se vzpomínkami na této následující straně podle pokynů učitele.

1

Často jsem v pátek chodila stát frontu na maso. Tatínek vstal ve 4 hodiny, půl hodiny postál a pak utíkal do práce. Máma stála od půl páté a od půl šesté ráno jsem byla ve frontě já. Otevírali v sedm hodin a pokud tatínek přišel ráno víc jak desátý, vzdal to, protože bych nestihla jít do školy. V neděli pak k obědu byly sladké knedlíky. Po otevření masny se všichni tlačili a hádali, já se vždycky držela té paní, co byla přede mnou. Potom pan řezník Bendásek zahlaholil: „Tak ukaž,“ a já mu podala papírek, co mám koupit. „A modrý z nebe by nechtěli?“ jako vždy odpověděl a pak mi zabalil, co měl. Jednou pravil: „Tak holka, dneska dostaneš to modré z nebe.“ A my jsme měli k obědu opravdové řízky.

2

Dnes jsme měli zvláštní hodinu dějepisu. Vůbec jsme se totiž neučili. Soudružka učitelka přišla do třídy s velkou krabicí a vyzvala službu, aby do každé lavice rozdala lepidlo a černé tužky. Byli jsme moc zvědaví, co budeme dělat.
„Otevřete si učebnice dějepisu na str. 45,“ řekla soudružka učitelka.
Koukám na stránky a čtu: „Generální tajemník KSČ Rudolf Slánský.“
„Vezměte lepidlo, potřete str. 45 a slepte se str. 46.“ Hotovo. Slánský je pryč.
„Proč to slepujeme?“ ozývají se hlasy.
„Slánský byl zrádce, nebudeme se o něm učit. A teď str. 91, slepte str. 107, tady počerníte tužkou ve druhém odstavci první 3 řádky.“
Rychle čtu, co se tam píše: První prezident naší republiky T. G. Masaryk se zasloužil o stát. Dál už nestíhám.
„Tak dělejte, začerňujte!“ naléhá učitelka a prochází mezi lavicemi. A tak celou hodinu lepíme, počerňujeme. Mizí stránky, odstavce, stránky, řádky, na lavicích, rukou a oblečení přibývá lepidlo a černé čmouhy.
Pěkná spoušť, tahle hodina dějepisu.

3

Dnes konečně budou vybrány ty nejlepší, které si zaslouží nosit pionýrský šátek. Jana už nás čeká ve třídě, je tam dokonce i paní učitelka. Konečně jsme všechny a Jana zahajuje schůzku.

„Teď budete navrhovat ty nejlepší z vás, o kterých si myslíte, že se chovají jako správní pionýři a mohou nosit pionýrský šátek. Tak začněte.“

Chvilí je ticho a pak se ozývá první ostýchavý hlas. Na stupínku stojí první, druhý, třetí kandidát. Všichni prošli. Najednou slyším svoje jméno.

Stojím na stupínku a jako z dálky slyším hlasy spolužaček: Dobře se učí! Je to dobrá kamarádka.

Pomáhá druhým. Stará se o mladšího bratra. Pomáhá doma mamince.

Usmívám se, je příjemné slyšet takovou chválu.

„Stačí!“ ozve se Jana. „Nemůže být pionýrkou, její otec byl vykořisťovatel.“

„Ale tatínek byl obchodník, prodával v krámě,“ říkám.

„No právě, vykořisťoval zaměstnance.“

„Tatínek měl jednoho zaměstnance, a to byla maminka.“ Ticho. Všechny oči jsou upřeny na mě. I oči paní učitelky. Přece ho znala. Chodila k němu do papírnictví nakupovat. Chvilí se na sebe díváme, pak paní učitelka sklopí oči a nic.

4

Ve škole máme třídní samosprávu. Volili jsme ji na začátku školního roku. Máme předsedu, místopředsedu, nástěnkového referenta, záchodového referenta a pokladníka. Já jsem pokladník. Jsem moc ráda, že mě nezvolili záchodovým referentem. Ten musí o přestávkách dávat pozor, aby děti nezlobily na záchodě a nedělaly tam nepořádek. Jako pokladník mám na starosti třídní spoření. Mám sešit, kam si zapisují, kolik který žák přinesl na spoření. Paní učitelka nám slíbila, že pojedeme na konci školního roku na výlet a kdo nebude mít dost naspořeno, bude muset doplatit. Tak jsem hodně spořila, abych nemusela doplácet. Pojedeme autobusem na hrad Bezděz a k Máchovu jezeru. Už se strašně těším, protože hrozně ráda jezdím na výlety a autobusem jsem byla teprve jednou. Jenže dneska celé odpoledne v rádiu vysílají o měnové reformě. Lidé, co mají nějaké ušetřené peníze ve spořitelně, dostanou za 5 korun 1 korunu. Ale někteří, kteří mají ušetřeno víc, dostanou 1 korunu za 50. Vzpomněla jsem si na naše školní spoření. Utíkám s třídními penězi na poštu, snad mi to vymění. Tam se se mnou nikdo nechtěl bavit. Jeden hodný pán si naše peníze vzal ke svým, a tak mi našich 1 200 vyměnil 1 : 50 – dostala jsem 24 korun.

Zkoumejte pouze tu variantu, kterou určí váš učitel. Vypracujte úkoly u zdrojů vám určené varianty.

Varianta 1

Při vytváření živých obrazů a potřebě písemných odpovědí místo slovní reflexe

Závěrečná odpověď k práci se vzpomínkami

Moje skupina pracovala se vzpomínkou č. _____, která se týkala:

protože

Na naší fotografii jsem znázorňoval(a) postavu:

a vyjadřoval(a) jsem

Na fotografiích ukázaných ostatními skupinami jsem viděl(a):

1. _____, protože

2. _____, protože

3. _____, protože

Co ještě zažívaly děti? Závěrečné shrnutí

Děti v 50. letech zažívaly

Zkoumejte pouze tu variantu, kterou určí váš učitel. Vypracujte úkoly u zdrojů vám určené varianty.

Varianta 2

Práce s texty místo tvorby živých obrazů

Vyberte ke vzpomínkám, s nimiž jste pracovali, z nabídky jev nebo událost a zdůvodněte, proč jste ji vybrali.

Kolektivizace venkova

Jde o rozsáhlý proces, při kterém původně soukromí rolníci a statkáři odevzdávali svůj majetek nově vznikajícím jednotným zemědělským družstvům. Do těchto družstev měli vstupovat dobrovolně. Pokud se snažili vstupu do JZD vyhnout, byl na ně činěn nátlak např. v podobě nesplnitelných povinných ročních odvodů z úrody a dobytka. Malá políčka byla zcelována do velkých lánů, meze byly rozorány. Zemědělská zvířata byla chována ve velkých kravínech, vepřinech a stájích.

Politické procesy

Komunistická strana Československa se vyrovnávala se svými „nepřáteli“ (politiky jiných politických stran, ale i komunisté, věřící lidé, příslušníci západního zahraničního odboje atd.) prostřednictvím soudních procesů. Byli souzeni za zločiny, které nikdy nespáchali. Ve vězení byli obvinění týráni fyzicky i psychicky, byli nuceni podepisovat smyšlená doznání. Rozsudkem byly tresty smrti či doživotní a mnohaletá věznění. Mezi oběti těchto procesů patří např. H. Píka, M. Horáková či R. Slánský.

Měnová reforma

Na počátku padesátých let byl nedostatek potravin a mnoha druhů spotřebního zboží. Řada věcí byla na příděl. Aby nedošlo ke zhroutilí zásobovacího systému, byla zavedena měnová reforma – neohlášená výměna platidel v nevýhodném poměru. Postihla všechny vrstvy obyvatelstva. Nevýhodný kurz se týkal hlavně úspor neuložených v bance. Reforma byla obhajována tažením proti těm, kteří měli příjmy z nezákonného podnikání (šmelináři).

Znárodňování

Po komunistickém převratu v roce 1948 začala druhá vlna znárodňování (v první vlně roku 1945 přešly do majetku státu doly, banky, pojišťovny, průmyslové podniky s více než pěti sty zaměstnanci a vybrané podniky s více než 150 zaměstnanci), která se týkala zejména menších podniků a provozoven, a také soukromých obchodů. Postupně tak zmizeli živnostníci. Majetek znárodněný po komunistickém převratu mohli vlastníci získat částečně zpět díky restitucím po roce 1989.

Nedostatek zboží

Od počátku 2. světové války byl z důvodu nedostatku spotřebního zboží zaveden přídělový systém. Ten nebyl zrušen ani po válce. Zejména na potraviny bylo třeba stát dlouhé fronty. Z potravin byly na příděl např. mouka, máslo, sádlo, maso nebo mléko. Na příděl byly i pohonné hmoty, některé ošacení či tabák. Přídělový systém zrušila až měnová reforma.

Pionýrská organizace Československého svazu mládeže

Komunistická strana Československa se zaměřila i na výchovu dětí a mládeže. Nejdříve byly všechny mládežnické organizace sloučeny do Československého svazu mládeže (ČSM) a pak vznikla jednotná organizace i pro děti – Pionýrská organizace. Každý nový pionýr po složení slibu obdržel rudý šátek, pionýrský odznak a pionýrský průkaz. Oddíly tvořili žáci z jedné školní třídy (nejméně 20), na každé škole byly oddíly sdruženy do pionýrské skupiny. Oddíly vedli členové ČSM.

Závěrečná odpověď k práci se vzpomínkami

Pracoval(a) jsem se vzpomínkou č. _____ , která se týkala:

protože

Pracoval(a) jsem se vzpomínkou č. _____ , která se týkala:

protože

Co ještě zažívaly děti? Závěrečné shrnutí

Děti v 50. letech zažívaly
